[2024] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 650 : 2024 INSC 121

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.

ਬਨਾਮ

ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਹੋਰ

(2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 722)

20 ਫਰਵਰੀ 2024

[ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ,* ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 722

ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 1959 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੱਟਾ (ਪੱਟਾ) ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1959 ਦਾ 92A। ਕੀ ਮੁਦਈ/ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ/ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੀ ਹੁਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਰਲ ਸੀ।

ਸੀ.ਏ. ਨੰ: 8977/2012, 468/2013, 524/2013, 467/2013 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ @ S.L.P.(C)No.25200/2013

ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ S.B. ਵਿੱਚ 14.07.2009 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿਵਲ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ.6/2008 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਵਰਗੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੀ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲ ਸੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। 2012 ਦਾ ਨੰਬਰ 722।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ, 1959 - ਸੀ.ਏ. 2012 ਦੇ ਨੰਬਰ 722, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ - ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ

---

*ਲੇਖਕ

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ. ਫਰਮਾਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ - ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟੀ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੇਸ ਵੀ ਹੈ। ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1959 ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ 92ਏ - ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ - ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਖੁਦ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ - ਉਪਰੋਕਤ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ, ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਕਮ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਦਈ/ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ / ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ/ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੇਟੈਂਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ - ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਫਸਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 20,21,21.1,21.2]

ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੰਚਾਇਤ (ਜਨਰਲ) ਨਿਯਮ, 1961 - ਆਰ. 266 - ਸੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 8977/2012, 468/2013, 524/2013, 467/2013 ਅਤੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਪੀਲ @S.L.P.(C) ਨੰ.25200/2013, ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤ - ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ/ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 27.08.1985 ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਲੀਜ਼ ਡੀਡ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ /ਜਵਾਬਦਾਤਾ - ਇਸ ਲਈ, ਸਥਾਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਮਲਕੀਅਤ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ

ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ - ਭਾਵੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਕਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 266, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਿਤ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ/ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 266 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਲਈ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦਾਅਵਾ ਵਾਜਬ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ 42 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ - ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ/ਵੇਚਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ/ ਨਿਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਮੁਦਈ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਉਲਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [ਪਾਰਾ 29, 30]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਉੱਦੀਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, [2012] 8 SCR 35 : (2012) 8 SCC 148; ਅਨਾਥੁਲਾ ਸੁਧਾਕਰ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਬੁਚੀ ਰੈਡੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲਆਰਐਸ ਦੁਆਰਾ। ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ., [2008] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 331 : (2008) 4 SCC 594 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ, 1959; ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872; ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੰਚਾਇਤ (ਆਮ) ਨਿਯਮ, 1961।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੀਜ਼; ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ; ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ; ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ।

ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : 2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 722

2009 ਦੇ SBCSA ਨੰਬਰ 6 ਵਿੱਚ ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 14.07.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਹੋਰ

ਨਾਲ

2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8977, 2013 ਦੀ 468, 524, 467 ਅਤੇ 2024 ਦੀ 2687

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈਡੀ, ਸੀ.ਐਸ. ਮੋਹਨ ਰਾਓ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੁਣਾ ਗੁਪਤਾ, ਰਮੇਸ਼ ਅਲੰਕੀ, ਲੋਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਈਅਦ ਅਹਿਮਦ ਨਕਵੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਲਕ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਵੀ.ਕੇ.ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਿਸ਼ਭ ਸੰਚੇਤੀ, ਮਿਸ. ਪਦਮ ਪ੍ਰਿਆ, ਅੰਚਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੁਯਸ਼ ਜੈਨ, ਚਿਰਾਗ ਕਲਾਨੀ, ਕਰਨ ਭੂਤਰਾ, ਗਰਵੀਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਕੇ. ਪਾਰੀ ਵੇਂਧਨ, ਟੀ. ਮਹੀਪਾਲ, ਵਿਵੇਕ ਗੁਪਤਾ, ਮ੍ਰਿਣਮਯ ਭੱਟਮੇਵਾੜਾ, ਮਨੀਸ਼ ਮੋਗਰਾ, ਅੰਕਿਤ ਵਰਮਾ, ਦਸ਼ਰਥ ਸਿੰਘ, ਜੀ.ਪੀ. ਕੈਪਟਨ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਨਿਰਣਾ

ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ, ਜੇ.

1. 2013 ਦੇ S.L.P.(C)No.25200 ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
2. ਇਹ ਆਰਡਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 722

3. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ[1] ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ[2] ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ[3] ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ[4] ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਹੈ[5], ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਅੱਤਲ ਹੈ।

4. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਲਈ 10.05.1999 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੌਜਾ ਮਾਦਰੀ, ਸਵੀਨਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ, 35x38 ਅਰਥਾਤ, 1,330 ਵਰਗ ਗਜ਼, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰਾ

---

1 ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 153/99 ਈ.ਡੀ

2 ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਕੇ-ਖਾ) ਸਿਟੀ (ਦੱਖਣੀ) ਉਦੈਪੁਰ

3 ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਉਦੈਪੁਰ

4 ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜੋਧਪੁਰ

5 2009 ਦੀ ਸਿਵਲ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 06 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 14.07.2009 ਦਾ ਫੈਸਲਾ
3020 ਫੁੱਟ ਸੀ, ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਟ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ 13.12.1959 ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਤਿਤਰੜੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ 1960 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 1959 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 92ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।[6].

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ (ਬਿਲਨਾਮ ਸਰਕਾਰ) ਹੈ ਜੋ ਪਸ਼ੂਆਂ (ਗੋਚਰ ਜ਼ਮੀਨ) ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 1163 (ਪੁਰਾਣਾ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 838) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਮੌਜਾ ਮਾਦਰੀ ਮੇਨਾਰੀਆ, ਤਹਿਸੀਲ ਗਿਰਵਾ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਕੰਨ-ਮਾਰਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੈਵੇਨਿਊ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇੰਤਕਾਲ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾਏ:

"1. ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਹੈ? ਮੁਦਈ

2. ਕੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਮੁਦਈ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਢਾਹੁਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ? ਮੁਦਈ

3. ਕੀ ਮੁਦਈ ਨੇ ਨਗਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਿਆਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਬਚਾਓ ਪੱਖ

4. ਕੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਤਿਤਰੜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਬਚਾਓ ਪੱਖ

5. ਕੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਤਿਤਰੜੀ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੱਤਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਟਾ ਜਾਅਲੀ ਹੈ? ਬਚਾਓ ਪੱਖ

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਹੋਰ

6 ਰਾਜਸਥਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ, 1959

6. ਕੀ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਬਚਾਓ ਪੱਖ"

7. ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਅਤੇ 5, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਕੱਠੇ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਵਾਲਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 4 ਮੁਦਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 6 'ਤੇ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ।

8. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਉਲਟ ਗਿਆ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੁਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਰਲਤਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਕਬਜੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਲ 1959 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੱਟਾ (ਲੀਜ਼) ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਸੂਟ ਸਰਲ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੀ.ਏ. ਨੰ. 8977/2012, 468/2013, 524/2013, 467/2013 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ @ S.L.P.(C) ਨੰ. 25200/2013

10. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 14.07.2009 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। S.B ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ.6/2008 ਸਿਰਲੇਖ ਵਜੋਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਵਰਗੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੀ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲ ਸੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। 2012 ਦਾ ਨੰ.

ਦਲੀਲਾਂ

2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 722

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਗਲਤ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 1959 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪੱਟਾ (ਪੱਟਾ) ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪਰ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਕੰਨ-ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਕੋਲ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੱਟਾ (ਪੱਟਾ) ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸੀ.ਏ. ਨੰ. 8977/2012, 468/2013, 524/2013, 467/2013 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ @ S.L.P.(C) ਨੰ. 25200/2013

12. ਹੋਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਉਠਾਈ ਗਈ ਵਧੀਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 266 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੱਟਾ (ਪੱਟਾ) ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਲਾਮੀ[7] ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ

---

7 ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੰਚਾਇਤ (ਆਮ) ਨਿਯਮ, 1961

ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

13. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਕੋਲ 13.12.1959 ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਦੁਆਰਾ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਲੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ 15.4.1989 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਲਾਨਮ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਗੋਚਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ 19 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਪੱਟੇ (ਪਟੇ) ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਰਪੰਚ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ PW4 ਅਤੇ PW5 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 1872 ਦੇ ਐਕਟ[8] ਦੀ ਧਾਰਾ 90 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਣਾ ਉਪਲਬਧ ਸੀ।[8]. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

14. ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ 17.10.2012 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 1965 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡ ਪਨੇਰੀਓ ਕੀ ਮਦਾਰੀ ਦੀ 23.43 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਤੀ 29.01.2013 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ, ਉਦੈਪੁਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 01.01.1965 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਗ੍ਰਾਂਟ ਐਕਟ, 1961 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੱਤਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ, ਉਦੈਪੁਰ ਵੱਲੋਂ 04.04.2013 ਨੂੰ NOC ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ 8 ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 90 ਟੀ॰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ,

---

8 ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 90

ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ, 21.10.2012 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮ ਅਰਥਾਤ 'ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਪਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕਾ ਸੰਗ ਅਭਿਆਨ, 2012'। ਇਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਾਲ 2020-21 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

15. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 21.04.2022 ਨੂੰ ਫਰੀ ਹੋਲਡ ਪੱਟਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 2021 ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਿੰਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੱਤਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 31.12.2018 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।

16. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ।

<u>ਚਰਚਾ</u>

<u>2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 722</u>

17. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 13.12.1959 ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਤਿਤਰੜੀ ਦੁਆਰਾ 1330 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਦਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੇਸ ਵੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1959 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 92ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 13.12.1959 ਦੀ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਜੈ ਸ਼ੰਕਰ ਮੇਨਾਰੀਆ ਦੀ ਮਰਹੂਮ ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

17.1. ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90 ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਰ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਿਖਤ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ

ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਸਹੀ ਹਨ। ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ v. ਬ੍ਰਹਮ ਉਦੀਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ[9].

18. ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਤਲਬ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਦੋ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। (PW4 ਅਤੇ PW5 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੀਜ਼ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ)। ਇਸ 'ਤੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਸਨ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ, ਸਾਲ 1959 ਵਿੱਚ, ਉਹ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ Ex.1 (ਲੀਜ਼ ਡੀਡ) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸਰਪੰਚਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਾਪੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਸਰਪੰਚ ਕੁਸ਼ਲ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਲਬ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਅਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਕੋਲ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿਓ।

19. ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੂਰੇ ਤੱਥ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਸੀ।

20. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ (ਬਿਲਾਨਾਮ ਸਰਕਾਰ) ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 1163 ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 838 ਮੌਜ਼ਾ ਮਾਦਰੀ ਮੇਨਾਰੀਆ, ਤਹਿਸੀਲ ਗਿਰਵਾ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਕਾ ਏ-1, ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 838 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ (ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ) ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਾਖਵੀਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ।

---

9 [2012] 8 SCR 35 : (2012) 8 SCC 148

21. ਉਪਰੋਕਤ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1959 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 92ਏ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੱਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

21.1. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਰਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਦਈ/ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ/ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ/ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਨਾਥੁਲਾ ਸੁਧਾਕਰ ਵਿ. P. ਬੁਚੀ ਰੈਡੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.[10]

21.2. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੀ.ਏ. ਨੰ. 8977/2012, 468/2013, 524/2013, 467/2013 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ @ S.L.P.(C) ਨੰ. 25200/2013

22. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ, ਭਗਵਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਹੋਰ

10 [2008] 5 SCR 331 : (2008) 4 SCC 594

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ	**ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ**	**ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ**
ਸੀ.ਏ. ਨੰ.524/2013 ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਵੀ. ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ	ਮੂਲ ਸਿਵਲ ਸੂਟ ਨੰ.60/2002-ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ	ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.01/2004 (72/03)-ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ v. ਸਕੱਤਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ
ਸੀ.ਏ. ਨੰ.8977/2012 ਨਗਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਿਆਸ v. ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ	ਅਸਲ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ.61/2002-ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਨਗਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਿਆਸ	ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.03/2004 (75/03)-ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ ਵਿ. ਸਕੱਤਰ, ਨਗਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਿਆਸ
ਸੀ.ਏ.ਨੰਬਰ 467/2013 ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਵੀ. ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ	ਅਸਲ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ.78/2002-ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ. ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ	ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.02/2004 (74/03)-ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ
2013 ਦਾ ਸੀ.ਏ.ਨੰਬਰ 468 ਯੂ.ਆਈ.ਟੀ. ਉਦੈਪੁਰ ਵਿ. ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਨਾਲ ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ	ਅਸਲ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ.60/2002- ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ	ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.04/2004 (76/03)-ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਸਕੱਤਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ
ਸੀ.ਏ. S.L.P.(C) ਨੰਬਰ 25200/2013 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ	ਅਸਲ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ.62/2002-ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਵੀ. ਸਕੱਤਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ, ਉਦੈਪੁਰ	ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.11/2004 (73/03)-

ਡਿਜੀਟਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਵੀ. ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ		ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਵੀ. ਸਕੱਤਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ, ਉਦੈਪੁਰ

22.1. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 30.04.2008 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 19.04.2004 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

22.2. ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈਆਂ ਨੂੰ 27.08.1985 ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਈ.ਏ.ਨੰਬਰ 148204 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਏ. 2012 ਦਾ ਨੰਬਰ 8977, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਲਈ ਸਰਲ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਪਲਾਟ ਮੁਦਈ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਮੁੱਦਾ ਫਰੇਮ 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੁਦਈ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ'। ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਇਕੱਠੇ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਅੰਕ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ/ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੇ 27.08.1985, ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਮੁਦਈ/ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, 30.04.2003 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

22.3. ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ Ext.E-1 ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

22.4. ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ 27.08.1985 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

22.5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 266 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੀਜ਼ ਡੀਡਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸਹੀ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੰਚਾਇਤ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ।

23. 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ XII ਵਿੱਚ, ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

23.1. ਨਿਯਮ 255 'ਆਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸਰਕਲ ਦੇ ਆਬਾਦ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਨਜ਼ੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

23.2. ਨਿਯਮ 256 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਫੀਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

23.3. ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਨਿਯਮ 257 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੇਚੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

23.4. ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪੰਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਟ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ:

(a) ਕੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ;

(ਬੀ) ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਕਰੀ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗੀ;

(c) ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਕਰੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗੀ; ਅਤੇ

(d) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ (ਨਿਯਮ 258)।

23.5. ਇੱਕ ਆਰਜ਼ੀ ਫੈਸਲਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਕਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ (ਨਿਯਮ 259)।

23.6. ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਕਰੀ (ਨਿਯਮ 260) 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਮੰਗਣ ਲਈ ਫਾਰਮ 'L' 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

23.7. ਇਤਰਾਜ਼, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਤਰਾਜ਼ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ (ਨਿਯਮ 261)।

23.8. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਨਿਯਮ 262)।

23.9. ਨਿਯਮ 262 ਅਤੇ 265 ਵਿੱਚ ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਬਿਆਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ, ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

23.10 ਨਿਯਮ 266 ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੁਆਰਾ ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ:

(a) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ;

(ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਿਲਾਮੀ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ;

(c) ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(d) ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ 20 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰ 42 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

25. ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮ 266 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"266. ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ। - (1) ਪੰਚਾਇਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ:-

(a) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ;

(ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;

(c) ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(d) ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ 20 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰ 42 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਦੀਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਪੰਚਾਇਤ, ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲੇ, ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਬਾਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਕੀਮਤ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। 200/- ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ।

26. ਸਾਰੇ ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਭਾਵ 27.08.1985 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਆਈ.ਏ. 2023 ਦਾ 148204 ਨੰਬਰ ਸੀ.ਏ. 2012 ਦੇ ਨੰਬਰ 8977, ਫਾਰਮ ਨੰ. 49 'ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਅਨੁਬੰਧ ਆਰ-6 ਵਜੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੰ. 104 ਤੋਂ 109 'ਤੇ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਨੰ. 104 ਤੋਂ 106, 108 ਅਤੇ 109 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਅਨੁਸੂਚੀ ਆਰ-1 ਤੋਂ ਆਰ-5 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨੱਥੀ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ (ਅੰਕ. 107) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

27. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਾਰਣੀ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖੇਤਰ ਦਿਖਾਏਗੀ:

ਸ੍ਰ.ਨੰ.	**ਨਾਮ**	**ਸੀਰੀਅਲ ਨੰ./ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਨੰ.**	**Sq.ft ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ**
1	ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਾਸੀ ਮਾਨਵਾ ਖੇੜਾ	104	6120
2	ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਰ/ਓ ਮਾਨਵਾ ਖੇੜਾ	105	7645
3	ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਵਾਸੀ ਮਾਨਵਾ ਖੇੜਾ	106	4500
4	ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਰ/ਓ ਮਾਨਵਾ ਖੇੜਾ	108	6104
5	ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਾਸੀ ਮਾਨਵਾ ਖੇੜਾ	109	6097

28. 2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8977 ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੇਵਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 09.02.2002 ਨੂੰ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਈ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਨਿਪਟਾਰਾ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਕਾਲਡ਼ਵਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪਲਾਟ ਦੀ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ 27.08.1985 ਦੀ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਦਈ PW1 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ।

29. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ

ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਕਰੀ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 266 ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਿਤ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ/ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 266 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰ 42 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ/ਵੇਚਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

30. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

31. ਆਰਡਰ ਨਾਲ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਏ.ਨੰਬਰ(ਆਂ) 8977/2012, 468/2013, 524/2013, 467/2013 ਅਤੇ ਸਿਵਲ S.L.P.(C)No.25200/2013 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ, ਪੰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੂਜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਰਣੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਦਿਨ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ 18.04.2012 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

32. ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਪੇਪਰ ਬੁੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਹੀ ਕਾਪੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ। ਕੇਸ ਦੇ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਪਰ ਬੁੱਕਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਅਰਬਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਮੇਨਾਰੀਆ (ਮ੍ਰਿਤਕ) Lrs ਦੁਆਰਾ. ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 60/2002 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਮਿਤਰਾ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਮਿਤੀ 30.04.2003 ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 2004 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.01 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਰਾਧੇਸ਼ਿਆਮ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਮਿਤੀ 19.04.2004 ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਫੈਸਲੇ ਸਬੰਧਤ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਢਿੱਲੇ ਅੰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ. ਇਹ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 19.1 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਲਈ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

PALLAV THAKUR ADVOCATE